

HUTA

Franz

Huta cynku powstała w Bogucicach (prawdopodobnie) około 1950–1855 roku. Jedną z pierwszych większych inwestycji przemysłowych Franza Wincklera w okolicy Katowic.

Na zdjęciu: zabudowania tzw. Dworu Marii czyli zabudowań folwarcznych w miejscu hut Franz i Fanny.

Nazwa to imię założyciela i pierwszego właściciela huty Franza Wincklera.

Powstanie Huty

Przyjęto się domniemywać, że huta Franz powstała w 1818 roku. Przemysław Nadolski dokonał jednak analizy kartografii katowickiej i na tej podstawie wskazuje inną datę powstania. Bowiem na mapie z 1827 (bardzo dokładnej) huty Franz nie ma, jest tylko Fanny. Na mapie Hartmanna (1843–1855) też brak huty Franz (jest Fanny). Nie wymienia jej Johann Georg Knie (w *Alphabetisch-statistisch-topographische Uebersicht der Dörfer, Flecken, Städte und andern Orte der Königl. Preuss. Provinz Schlesien*) w 1830 i 1845 roku, za to Fanny jest wspomniana. Dopiero na mapie z 1860 huta Franz jest widoczna i podpisana. Koreluje to z nazwą zakładu, która ma pochodzić od Wincklera (a ten nabył dobra katowickie dopiero w 1839). Data 1818 jest podana tylko u Felixa Triesta (w *Topographisches Handbuch von Oberschlesien* z roku 1864) ale on z kolei nie wymienia Fanny tylko samego Franza czyli obie huty stanowiły już całość pod nazwą Franz (a data 1818 dotyczy starszej Fanny). Według tych dostępnych źródeł rok założenia przypadałby dopiero na około 1850–1855 rok (być może przed 1851 rokiem kiedy to zmarł Franz).

Dzisiejsze centrum Katowic na mapie z 1860 roku. Tworzyły je wtedy huty Franz, Fanny, walcownia cynku Martha, Huta Katowicka z wielkim piecem (na mapie oznaczona właśnie jako Hohofen — wielki piec) oraz folwark Wincklerów.

Fragment słynnej litografii E.W. Knippla. Autor uwieczniając Kattowitzer Hütte, na drugim planie umieścił wiele interesujących istniejących wtedy obiektów m.in. hutę Franz. Właśnie ten fragment pokazujemy obok.

Trochę historii

W 1839 roku Katowice stały się własnością Franza i Marii Wincklerów. Mieli oni już wtedy hutę Fanny położoną w Bogucicach tuż przy granicy z wsią Katowice.

Kilka lat po zakończeniu kryzysu cynkowego rozpoczęli kolejne inwestycje w hutnictwo i przeróbkę cynku. Nie mogąc dokładnie ustalić daty powstania huty Franz, możemy z pewnością stwierdzić, że w 1852 roku powstała walcownia cynku Marthe, której właścicielami była rodzina Wincklerów. Zapewne na jej potrzeby zdecydowano się zwiększyć produkcję cynku we własnych hutach budując kolejną. Zapewne z tych powodów powstała huta Franz. Wybudowaną ją "na własnych śmieciach", czyli w Katowicach, jednak rychło połączono ją z sąsiednią hutą Fanny w jeden zakład. Stało się to w 1860 roku. To o nim pisał Felix Triest nazywając go hutą Franz. Z dwóch nazw Fanny i Franz dla połączonego zakładu wybrano tą, upamiętniającą Franza Wincklera.

Po jego śmierci w 1851 roku zakład odziedziczyły jego małżonka Maria i córka Valeska von Winckler. Po śmierci Marii huta stała się własnością Valeski oraz jej męża majora Huberta von Tiele-Wincklera.

W 1852 roku wyposażony w 12 pieców destylacyjnych zakład wyprodukował 632 tony cynku o wartości 54,7 tys. talarów (164,1 tys. marek). Stanowiło to tylko 2,1% całej górnośląskiej produkcji cynku, ale razem z produkcją w Hucie Fanny odsetek ten wynosił już 5%. Poprawa koniunktury umożliwiła w kolejnych latach zwiększenie produkcji, a w 1858 roku huta dostarczyła 648 ton cynku. Produkowany w hucie Franz cynk był kierowany do wybudowanej w 1852 roku walcowni blachy cynkowej Martha Zinkwalzwerk (huta Marta). W 1860 roku została połączona z hutą cynku Fanny i od tego momentu posługiwała się nazwą Fanny-Franz. Po śmierci Valeski w 1880 roku huta Franz stała się wyłączną własnością jej męża Huberta. Od 1884 roku przedsiębiorstwo dzierżawił książę Hugon zu Hohenlohe-Oehringen. Wyposażona w 24-mufłowe piece destylacyjne huta dostarczyła w 1895 roku 3,1 tys. ton cynku i 97 ton ołowiu. Było to tylko 3,2 procenta całej górnośląskiej produkcji cynku. Huta Fanny-Franz została unieruchomiona 30 września 1903 roku. Należące do niej budynki były eksploatowane aż do lat 60. XX wieku. Pozostałości po hutniczych obiektach nazwano - nie wiadomo kiedy - Dworem Marii (Marienhof).

Okolice miejsca, gdzie niegdyś stała huta Franz ok. 1960 roku. Być może niektóre z widocznych zabudowań, zwanych w XX wieku Marienhof (dworem Marii), to pozostałości jednej z hut Franza lub Fanny.

Huty Franz i Fanny na fragmencie mapy Katowic, około 1860 roku.

Lata działalności	1818–1903, od 1860 pracowała w połączeniu z hutą Fanny
Profil	huta surowcowa
Maksymalne zatrudnienie	brak danych
Maksymalna wielkość produkcji	648 ton w 1858 roku